Vaqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru

"Gələcək o gəmi, o yağış, o külək..."

Şəfəq Sahibli bu günün qadın yazarları sırasında öz fərdi dəst-xətti, deyim tərzi ilə seçilən şairlərdəndir. Bunun kəmiyyət göstəricisi odur ki, Şəfəq xanımın artıq doqquz kitabı nəşr edilib, şeirlərinə görə Rəsul Rza beynəlxalq mükafatına layiq görülüb, Türkiyədə, İranda, Rusiyada şeir şölənlərində iştirak edib və şeirləri bir neçə xarici dillərə də tərcümə və çap olunub. "Bu sevgiyə ölüm gəldi" yeni kitabı da bu yaxınlarda işıq üzü görüb.

Təbii ki, adından göründüyü kimi, kitabdakı şeirlərin əsas mövzusu sevgidəndir. Unudulmayan bir sevgidən. Ancaq mən kitabın əvvəlində yox, son səhifələrində gedən şeirlərdən söz açmaq istəyirəm.

"Səs" poemasından başlayaq. Lirik səpgili bu poemada Azərbaycan ordusunun bu il - aprel ayında qazandığı zəfərdən söz açılır. Doğrudan da, xalqımızın və ordumuzun tarixinə yazıldı o gün. Şeirimizdə də bu qələbə öz poetik əks-sədasını tapdı. Bu döyüşdə şəhid olan Vətən oğullarının xatirəsi isə həmişə anılacaq. Elə Şəfəq Sahibli də bu poemada bir şəhidə və onun timsalında bütün şəhidlərimizə müraciət edir.

Yaz günüydü...
Döyüşlərdə ər oğullar,
Səngər-səngər göyərirdi.
Şəhid-şəhid ömürlərin
salamına,
Yer gəlirdi,
göy gəlirdi.
Baxıb oğul qeyrətinə
Sevincindən
yurd yaddaşı
çiçək-çiçək kövrəlirdi.

Poeziyamızda şəhidlər mövzusunun qədim tarixi var. Azərbaycanın son iyirmi altı ilə verdiyi şəhidlər millətimizin itkisi olsa da, qəhrəmanlığın meyarıdır. Şəhidlik qəhrəmanlığa, qəhrəmanlıq da tarixə çevrilir. Poema "Şəhidin son məktubu" ilə bitir və bu məktub qəhrəmanlığın təsdiqi kimi səslənir:

Qarabağa sancılan
bayraq mənəm,
Ağlamasın anam məni...

Şəfəq Sahiblinin "Qələbə ətri" şeirində də gənclərə xitabən qələbəyə inam hissi aşılanır. "Məzarlar, çiçəklər" şeiri isə şəhid məzarlarının çiçəklərə qərq olması və təkcə o məzarları yad edən anaların deyil, çiçəklərin də hüznü, "ürəklərə qoşulub" ağlaması təsvir olunur.

Şəfəq Sahibli təbiəti də yaxşı duyur. İnsan və Təbiət paralelini o, vəhdətdə təqdim edir. Əgər insanın içində təbiətin fəsilləri və onun gözəllikləri yuva salmırsa, nə baharı duymaq olar, nə payızı, nə ağacı, nə yarpağı, nə də çiçəyi.

İçimdə səssiz-səmirsiz
payız qoxulu
bir söz diksinir...
O sözün içindən
misra-misra payız,
sətir-sətir çöllər,
bulud-bulud yağışlar,
əl edir mənə.

Şəfəq Sahibli sevgi şairidir-desək, yanılmarıq. Hər yeni kitabında o, bir sevgi tarixinin təzə sətirlərini oxucuya təqdim edir.

Sevgi insanı insan edir, desək, heç də yanılmarıq. İnsan öz sevgisi ilə əslində, özünü kəşf edir, özündə özünü tapır. Sevgisizlik bəlkə də, bu dünyada ən böyük bədbəxtliklərin səbəbidir. Sev və zənginləş, sev və həyatı dərk et!

Şəfəqin sevgi şeirləri etiraflar üzərində qurulub. Etiraf etmək təkcə sevgidə deyil, bütün həyati məsələlərdə insanın mənəvi dünyasının böyüklüyünü əks etdirir. Etirafın özü də bir mədəniyyətdir. Nəyisə etiraf etmək, həm də hansı səhvdən, düşünülməmiş addımdan xilas olmaq deməkdir...

Sevgi şeirlərində ənənəvi obrazlar diqqəti cəlb edir. Ayrılıq, Göz yaşı, Tənhalıq, Qəribsəyən ürək, Unudulmayan xatirələr, Ümid... Gəlin, Şəfəqin sevgi şeirlərində bu obrazları qısaca da olsa, xatırlayaq.

AYRILIQ - bu obraz bütün Azərbaycan sevgi lirikasında birinci sıradadır. Hər şair onu yaşadığı, duyduğu kimi qələmə alıb. Ayrılıq iki sevən insanı bir-birindən cüda salır, lakin bu ayrılıq yalnız fiziki mənada düşünülür. Əslində, ayrılıq bir sevəni (özünü haqlı sayan insanı) mənən ucaldır, onun göz yaşlarında da, yuxusuz gecələrində də "sevgidən ölürəm, məhv oluram"" yox, "sevgiylə yaşayıram" fikri dolanmalıdır. Şəfəq xanım bu ayrılıq anlarını müxtəlif çalarlarda təqdim edir. Çalışır ki, ayrılığın insan ürəyində, hissində-duyğusunda yaratdığı əhvalı ifadə etsin. Hər şeirdə yeni məna, ifadə vasitəsi ilə diqqəti cəlb eləsin. Məsələn, "Ayrılığın rəngi" şeirində olduğu kimi:

Ömrümdən keçən
bir gecənin çiynində
gözlərimin yuxusu
kirpik-kirpik üşüdü.
Səbrimin
bozarmış kövşənlərindən
keçən tənha çəhlimə
qar düşdü...
Sətirlərimin arasını
qar basmış
alın yazımdan
uzaq illərin ağrısı
çıxdı köynəkdən...

TƏNHALIQ - iki üzü var tənhalığın. Biri - öz düşüncələrin, hisslərinlə baş-başa qalmaq və ümidlə gələcəyə boylanmaq. İnsanı özünü dərk etməyə səfərbər edən bu tənhalıq gözəldir. Amma bir də var sıxıntı gətirən, səni ümidsizliyə aparan tənhalıq-əslində, təklikdən, kimsəsizlikdən yaranır bu əhval. Şəfəqin "Tənhalıq" və "Tənha qadın" adlı iki şeiri var-biz birincisini təqdir edirik.

Qağayılar
qırçın-qırçın dalğalar kimi
səpələnir dənizə.
Bir qız dayanıb sahildə
qayalarla göz-gözə.
Bir gəmi ayrılır
uzaq limandan.
Bir ürək qopmaq istəyir
küləkdən, yağışdan, tufandan.
Bu mənəm, sahildə tək.
Gələcək o gəmi,
o yağış, o külək,
bir də.

GÖZ YAŞI - bu obraza bütün sevgi şeirlərində təsadüf edirik. Dahi Füzulinin, Nəsiminin və ümumiyyətlə bütün klassiklərimizin və müasir şairlərimizin sevgi şeirlərində göz yaşı sevginin şiddəti, ayrılığın, intizarın sonucu kimi təsvir olunub. Şəfəqin "ulu nənəsi" Natəvan bir qəzəlində deyirdi ki: "Dərdi-hicrində gözüm yaşı tutub dünyanı, Nuh tufanı kimi gör ki, nə tufan etdim".Mübaliğənin şiddətinə heyrət edirsən... Şəfəq xanım da göz yaşlarına məna verməyə can atır.

"Səni Allaha tapşırdım, Özümü bir cüt göz yaşına". "Kəfənimiz ah olsun, qəbrimiz göz yaşı". "Ay dağlardan əsən külək, arzulardan küsən külək, gerçəklərdən keçən külək...göz yaşımı qurudarsanmı?" Təbii ki, bunlar -bu göz yaşları hələ qüvvətli bədii təsvir vasitələrinə çevrilməyib.

UNUDULMAYAN XATİRƏLƏR - sevgini yaşadan xatirələrdir. Xatirə yoxdursa, sevginin tarixi də yoxdu. Xatirələr sevginin mahiyyətini, ötüb-keçən anların qəmli şeiriyyətini anlamaq çətin olar. Məhz etiraflar xatirələrdən boylanır: "Səni sevdim, odda yandım. Olanları nağıl sandım. Bu xətamı çox gec qandım, Sevgi yalan, sənmi yalan? Xatirəm ağ varaq kimi". Sevgi şeirlərində xatirələrlə bağlı bir məqamı da qeyd etmək istərdik - unudulmayan anlar, görüşlər və buna əks olan unutmaq istəyi. Əslində, əsil sevənlər üçün "Mən səni unutmaq istəyirəm" "Mən səni unutmuram" deməkdir. Baxın:

Unutmaq istəyirəm
sənsiz keçirdiyim
o ayları,
illəri.
Unutmaq istəyirəm
unuda bilmədiyim
hüzürsüz ötüb keçən
o qorxunc fəsilləri.
Unutmaq istəyirəm
indi xatirələrimin arasından
qara başdaşı kimi
boylanan o axşamı.

ÖLÜM VƏ ÖLMƏZLİK - Sevgi şeirlərində klassiklərdən üzü bəri ÖLÜM sözü tez-tez hallanır. Ölmək əslində, fiziki mənada dünyadan qopub getmək deyil. Füzuli şeirində ölmək fədakarlıq, canan yolunda ən böyük səadətdir. "Eşq dərdiylə xoşam, əl çək əlacımdan, təbib, Qılma dərman kim, həlakım zəhri-dərmanındadır" - nə deyirdi Füzuli babamız? Deyirdi ki, Həkim əl-ayağa düşüb aşiqin sağalmağını istəyir. Ancaq o bilmir ki, aşiqin xəstəliyi maddi-fiziki xəstəlik deyil, mənəvi-ruhi xəstəlikdir. Eşq dərdini özünə dirilik vasitəsi, həyat iksiri, zövq mənbəyi hesab edən aşiq həkimin dərmanını, özü üçün ölüm zəhəri sayır. Yəni ölmək əslində, aşiqlər üçün problem olmayıb. Şəfəq Sahiblinin şeirlərində də ölmək fiziki mənada işlənmir. Ölümü o, içində axtarır və hətta deyərdik ki, ona tapınır:

Özüm öz içimin
qəm ağacıyam,
Bayatı oxşamır,
Laylaya yatmır.
Özüm öz içimin
dar ağacıyam,
İllərin körpüsü
sınıq-sökükdür.
Dərdlərim
bir boyda,
bir biçimdə.
Ölüm özünü asıb
İçimdə.

TƏBİƏT - Sevgi şeirlərində təbiət atributlarının (yağışın, küləyin, buludun, dənizin, ilin fəsillərinin, gülün-çiçəyin, axşamın-səhərin) iştirakı artıq ənənə halını alıb. Klassiklərimiz təbiətin ahəngində sevən aşiqlərin ürək döyüntülərini axtarmışlar, "Leyli və Məcnun"dakı təbiət təsvirlərini və bu təbiətin fonunda Leylinin və Məcnunun pərişan halını xatırlayın. Bizim müasir şairlərimiz də sevgi şeirlərində təbiətlə bağlı duyğuları, daha doğrusu, vəhdəti dönə-dönə əks etdirmişlər. Şəfəq Sahiblinin "Yağış" şeiri dəı buənə üzərində köklənib. Yağan yağışla bir çiçəyin üşüməsi maraqlı təsir bağışlayır. Külək də sevgi şeirlərində elə hey əsir. Çünki onun əsməsində ayrılığın havası çalınır. Bəs bu kiçik şeirə nə deyirsiniz?

Bu torpaqda
gül bitirir
bir gözəlin
göz yaşı.
O güllərə
toxunmayın
sel götürər
dünyanı.

Şəfəq Sahiblinin yeni kitabında onun əvvəlki kitablarla müqayisədə bir şair kimi inkişafının şahidi olduq. İrəliləyiş xeyli dərəcədə nəzərə çarpır. Arzumuz budur ki, Şəfəq Sahibli axtarışlarını davam etdirsin...